

Становище

от проф. д-р Андрей Бояджиев

на научноизследователската и преподавателската дейност на Венета Величкова Савова – кандидатка в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“ по направление 2.1. Филология (Българска литература. Старобългарска литература), обявен в ДВ, бр. 100 от 15.12. 2017 г.

Като единствен кандидат в този конкурс участва гл. ас. д-р Венета Величкова Савова от Катедрата по кирилometодиевистика на Факултета по славянски филологии на Софийския университет.

Цялата кариера на д-р В. Савова е свързана със старобългарската литература. След завършването на висшето си образование през 1998 г. тя работи една година в специализирания отдел за микрофилми в БАН, където обработва и описва копия от славянски и гръцки ръкописи. Едновременно с това тя започва работа като хоноруван преподавател по старобългарска литература към катедрата по Кирилometодиевистика на Факултета по славянска филология. Цялата последвала кариера на гл. ас. Венета Савова е свързана с тази катедра. Тя е водила семинарни занятия по старобългарска литература на всички специалности от факултета, а през 2010/2011 и 2017/2018 г. е провеждала лекции в специалностите Балканистика и Славянска филология, както и редица избираеми курсове за бакалавърско и магистърско ниво.

Веднага трябва да се изтъкне, че д-р Савова е обичан и уважаван от студентите преподавател. Нейните курсове са слушани и посещавани с интерес, около нея винаги има млади хора, любопитни да научат повече за средновековната славянска литература и за културата на средновековието. Тя е сред участниците и лекторите в инициативата „Докоснах Рилски манастир“ през 2014–2016 г.

Кандидатката в конкурса е автор на общо 41 публикации: 2 монографии, 6 глави от колективна монография, 28 статии, 3 отзива и 2 интервюта. От тях в конкурса тя участва с научната си продукция, публикувана след защитата на дисертацията през 2014 г. – 19 труда, от които 1 монография, 6 глави от колективна монография, 4 статии в сборници от международни конференции (2 под печат към датата на подаване на документите) и 8 статии в реферирани списания (3 в съавторство).

Тематично представените материали можем да разделим на три тематични групи – 1. изследване и издания на химнографски и агиографски творби, 2. проучване на гадателни книги и 3. три публикации за съвременна българска литература, писани в съавторство с Надежда Стоянова. Няма да се спирам на проучванията от последната група, но ще отбележа,

че те ярко илюстрират умението на Савова да анализира не само старите текстове и паметници, но и да си служи с методическия инструментариум за изследване на литературата от края на XIX и началото на XX век.

Все пак трябва да се открие особено умението на Венета Савова да открива паралелите между средновековните явления, бит и култура и съвременната литература. Това най-ярко личи от публикацията „Модернистични интерпретации на средновековния наратив“ (III.2).

Трябва веднага да кажем, че се забелязва тенденция към разширяване на тематичния обзор на изследванията на кандидатката след 2014 г. Ако до 2014 г. те са главно свързани с химнографската проблематика, то след тази година авторката навлиза уверено в нови полета на проучвания. Едно е характерно за всички тях – представените за конкурса текстове на В. Савова я разкриват като добър интерпретатор на средновековието, независимо от тяхната специфика и време на написване. Ярка черта на нейното научно творчество е да открива непознати, неизвестни или забравени текстове, които да издава, анализира и популяризира. Това е, струва ми се, най-важната черта на нейното творчество. Така например в „Астрологична соматика“ (III.10) тя се спира на един необикновен текст с гадателната тематика от сборката на Зографската света обител (Зогр. 263). Изследователката успява по нов начин да анализира неговото съдържание, чрез успоредяването на частите на човешкото тяло със зодиакален знак, като моделите на сходство са онагледени в таблица. Този текст може да се свърже и с традицията на Трепетниците, познати в славянски преписи от късното средновековие.

Покрай заниманията си с химнография Венета Савова отделя все повече внимание на агиографските произведения, доколкото не е възможно в редица случаи те да бъдат отделени като тематика и подходи. И тук трябва да отбележим откривателския поглед на Савова. В „Късното компилативно житие на св. Йоан Владимир“ (III.1) тя не само идентифицира текста, но и прави вдъхновен анализ на неговата агиографската основа и на подходите при съставяне му.

Любима тема, свързана с траен и постоянен интерес на кандидатката в конкурса е средновековната славянска химнография – както оригинална, така и преводна. В това отношение Венета Савова е вече познато и уважавано име сред професионалните среди. Особено висока стойност имат нейните издания и коментари, атрибуцията и идентификацията на отделните текстове, чрез които науката се сдобила с нови данни за старобългарската химнография и литература. Трудно бих могъл да се спра подробно на всички приноси на В. Савова в това отношение. По-важно, струва ми се, е да подчертая, че нейното умение да открива и анализира се дължи на непрекъснатия стремеж към усъвършенстване на познанията, следене на най-новото в публикациите на колегите и едно внимание към детайла, което ѝ позволява да открие най-важното.

В това отношение бих отделил особено място на публикацията „Херменетивка на преводната служба за св. Климент Охридски“. В нея е направен обстоен анализ на 191 песнопения с цел да бъдат открити всички похвати, изграждащи образа на св. Климент. Анализът на съдържанието включва и редица ценни коментари върху интертекстуалните връзки в текстовете.

Най-важната публикация при участието на д-р Савова в конкурса е монографията ѝ „Песни за св. Йоан Владимир. Изследване и издание на словесната традиция за свети Йоан Владимир“. Тази книга за първи път представя в цялостен вид всички известни извори за светеца. Публикуваните текстове са най-вече по оригинални преписи, издадени от авторката. За първи път се публикува с коментар и превод идентифицираното от автора късно компилативно житие за св. Йоан Владимир от зографския ръкопис Zogr496 (Зографско житие). Важна част от монографията е посветена на *Славянската преводна служба*. Тя е издадена заедно с гръцкия печатен текст от 1690 г. и е съпроводена с превод, дело на авторката. Бих открил като приносна и хипотезата на авторката е, че славянският превод е направен по гръцки ръкописен вариант на службата, който възхожда към преписа в Зогр. Гр. 142. В. Савова не се ограничава само върху ранните текстове и сведения за св. Йоан Владимир. Тя проследява и сведенията за светеца българската възрожденска историография, в българската художествена литература и фолклорната песенна традиция.

Пред нас е едно извороведско изследване, изпълнено компетентно, с познаване на архивните и ръкописни източници, с използване на методите за проучване на исторически и филологически данни, с широко прилагане на различни по вид анализи в полето на химнографията, агиографията, историографията. Този труд е една необходима основа за бъдещите проучвания на култа към св. Йоан Владимир. Савова успява да направи всичко необходимо, за да популяризира и въведе в научно обръщение с талантлив анализ всички известни до този момент произведения за светеца, като ги допълва с важни свои открития и умел анализ. Тази книга е един ярък пример за способността на авторката да съчетава в едно различни методи и подходи.

Венета Савова е активен участник в научния и организационен живот на Факултета по славянски филологии. Тя е един от редакторите и съставителите на списание *Филологически форум*, организатор на редица студентски и докторантски конференции, а от 2016 г. е в състава на Факултетния съвет.

В заключение бих открил няколко съществени страни от професионалните занимания на гл. ас. д-р Венета Савова.

1. Умение да открива, анализира и популяризира неизвестни и малко известни извори от средновековието.

2. Умение да съчетава различни методи и подходи в своите проучвания, които ѝ позволяват да очертае връзките и различните нива на контекстуални значения на думите, епизодите и символните полета на проучваните текстове.

3. Активна научна, преподавателска и организационна дейност.

След всичко казано дотук ще си позволя да препоръчам с пълна убеденост на научното жури да избере гл. ас. д-р Венета Савова за доцент по научно направление 2.1. Филология (Българска литература. Старобългарска литература).

София,
20.04.2018 г.

Рецензент:
проф. д-р Андрей Бояджиев